

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารจำนวน 360 คน และกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 384 คน รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 744 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบสอบถามการรับรู้ ประกอบด้วย แบบตรวจสอบ (Check list) แบบเกณฑ์ประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open ended)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ใช้วิธีการทางไปรษณีย์ทั้งหมด ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 744 ฉบับ ได้รับกลับคืนเป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 600 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 80.64
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์สัณฐานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้และการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าอัตราส่วนวิกฤติ (t-test)

4.3 วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสัณฐานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหญิงมากกว่าชาย

เมื่อจำแนกตามอายุกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุระหว่าง 30-40 ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 41-50 ปี ต่ำกว่า 30 ปี และ 51-60 ปี ตามลำดับ

ในตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบันพบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุด กำลังปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหาร รองลงมาคือ ครู หัวหน้าหมวด และผู้บริหารโรงเรียนตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามอายุราชการพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด มีอายุราชการอยู่ระหว่าง 11-15 ปี รองลงมาคือ อายุราชการระหว่าง 16-20 ปี 15-10 ปี มากกว่า 20 ปี และต่ำกว่า 5 ปี ตามลำดับ

ในด้านวุฒิทางการศึกษาสูงสุดพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุด มีวุฒิทางการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ

2. การรับรู้ของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

2.1 การรับรู้ของผู้บริหารและครูที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
 ผู้บริหารศึกษาภายในโรงเรียนด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อ
 พิจารณารายข้อจากลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล รวม 29 ข้อ พบว่า
 การรับรู้ของผู้บริหารและครูมากที่สุด คือข้อที่ 12 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ
 ข้อที่อยู่ลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 7 มีอารมณ์ขัน สำหรับข้อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
 การศึกษาภายในโรงเรียนด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลใน 10 ลำดับแรก ตามการรับรู้ของ
 ผู้บริหารและครู เรียงตามลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย

- 1) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
- 2) มีอิทธิพลที่ดี
- 3) มีความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบดี
- 4) ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน
- 5) มีการควบคุมอารมณ์และมีความตั้งใจมั่น
- 6) มีวาจาสุภาพ
- 7) เป็นผู้นำที่ดี
- 8) ปรับตัวเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี
- 9) มีทำดีสุภาพ
- 10) มีความขี้มเข้มแถมแจ่มใส

2.2 การรับรู้ของผู้บริหารและครูที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
 ผู้บริหารศึกษาภายในโรงเรียนเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมากทุกข้อ
 เมื่อพิจารณารายข้อจากคุณลักษณะด้านวิชาชีพ รวม 23 ข้อ พบว่า ข้อที่ผู้บริหารและครู
 มีการรับรู้มากที่สุด คือ ข้อที่ 34 มีความรู้ ความสามารถพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ
 และรองลงมาคือข้อที่ 30 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ใกล้เคียงกัน
 (4.2762 และ 4.2639) และข้อที่อยู่ในลำดับสุดท้ายคือ ข้อที่ 32 มีประสบการณ์เป็น
 ครูอย่างน้อย 2 ปี สำหรับคุณลักษณะด้านวิชาชีพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารศึกษาภายใน
 โรงเรียนใน 10 อันดับแรก ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู เรียงตามลำดับค่าคะแนน
 เฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย

- 1) มีความรู้ความสามารถพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ
- 2) มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
- 3) มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ
- 4) มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรและวัสดุหลักสูตร
- 5) มีความรู้ความสามารถในการนิเทศงานวิชาการ
- 6) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 7) มีวิธีการทำงานที่เป็นระเบียบ ระบบและมีขั้นตอน
- 8) สามารถแสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้
- 9) มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้
- 10) มีประวัติดำเนินปฏิบัติงานที่ดี

2.3 การรับรู้ของผู้บริหารและครูที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณารายข้อจากคุณลักษณะด้านคุณธรรม และจริยธรรม รวม 22 ข้อ พบว่า ข้อที่ผู้บริหารและครูมีการรับรู้มากที่สุด คือข้อที่ 56 มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ในระดับมาก ที่มีแนวโน้มค่อนข้างมากที่สุด (4.4132) และข้อที่อยู่ในลำดับสุดท้ายคือข้อที่ 71 การวางตนอยู่ในแบบแผน และประเพณีของท้องถิ่น สำหรับข้อคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ใน 10 ลำดับแรกถามการรับรู้ของผู้บริหารและครู เรียงตามลำดับ ค่าคะแนนรวมเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย

- 1) มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน
- 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัยในตนเอง
- 4) รู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

- 5) รักษาความลับของเพื่อนร่วมงานได้
- 6) มีความสามัคคีในหมู่คณะ
- 7) มีความซื่อมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 8) มีความซื่อสัตย์
- 9) เป็นผู้ตรงต่อเวลา
- 10) ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

2.4 การรับรู้ของผู้บริหารและครู ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ทั้งคุณลักษณะด้านส่วนบุคคล ด้านวิชาชีพ และด้านคุณธรรม และจริยธรรม รวม 74 ข้อ ปรากฏผลอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วปรากฏว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน 10 ลำดับแรก เรื่องความลำดับค่าคะแนนรวมเฉลี่ยตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู จากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย

- 1) มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน
- 2) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
- 3) มีความรู้ความสามารถพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ
- 4) มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
- 5) มีอิทธิพลที่ดี
- 6) มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 7) มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
- 8) มีความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบดี
- 9) มีวินัยในตนเอง
- 10) รู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

3. ผลการเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อทั้ง 74 ข้อ การรับรู้ของผู้บริหารและครูมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 12 ข้อ ดังนี้

- ข้อที่ 19 เป็นผู้ตามที่ดี
ข้อที่ 27 เป็นที่ขอมรับของผู้ร่วมงาน

- ข้อที่ 30 มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
- ข้อที่ 34 มีความรู้ความสามารถพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ
- ข้อที่ 35 มีความรู้ความสามารถในการนิเทศงานวิชาการ
- ข้อที่ 36 มีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร และวัสดุหลักสูตร
เป็นอย่างดี
- ข้อที่ 40 มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ
อยู่เสมอ
- ข้อที่ 49 สามารถนำวิชาการไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพ
ท้องถิ่นและความต้องการ
- ข้อที่ 50 เป็นผู้ศึกษาคิดตามผลการวิจัย ทดลองค้นคว้าเกี่ยวกับ
วิทยาการใหม่ ๆ ได้
- ข้อที่ 51 เป็นผู้นำเอานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้ในการ
เรียนการสอน
- ข้อที่ 52 รู้วิธีการผลิต การใช้และบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน
- ข้อที่ 70 ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

4. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับคุณลักษณะที่
พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน นอกเหนือจากที่ปรากฏในแบบสอบถาม
ปรากฏผลเรียงตามลำดับจากจำนวนผู้ตอบ มากไปหาน้อย คือ เป็นผู้มีการติดตามผลงาน
อย่างต่อเนื่อง มีความชำนาญในวิชาที่จะนิเทศ มีอุดมการณ์ในการทำงาน มีความคงเส้น
คงวา มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ มีสภาพทางครอบครัวที่มั่นคง รู้จักสร้างขวัญและให้
กำลังใจ มีความรู้ทางจิตวิทยาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ
และมีอำนาจให้โทษตามกฎหมาย

การอภิปรายผล

1. จากผลของการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
พบว่า ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู มีการรับรู้ต่อคุณลักษณะของผู้นิเทศการศึกษาภายใน

โรงเรียนต่าง ๆ ทั้ง 3 ท่าน สอดคล้องกันคือ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ทุกท่านดังนี้

คุณลักษณะด้านส่วนตน ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูมีค่าเท่ากับ 4.0761 และ 4.0388 ตามลำดับ

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูมีค่าเท่ากับ 4.1162 และ 4.0232 ตามลำดับ

คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน และครูมีค่าเท่ากับ 4.1176 และ 4.0734 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารวมผลของการวิจัย จึงกล่าวได้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาวรจะประกอบด้วย คุณลักษณะด้านต่าง ๆ ทั้ง 3 ด้าน อภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านส่วนตน ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ต้องการให้ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีคุณลักษณะด้านส่วนตนในทุกคุณลักษณะอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ที่สำคัญในลำดับแรกคือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ทั้งนี้ เพราะการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ผู้นิเทศเองจะต้องสามารถสร้างสัมพันธภาพการทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังเช่น วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2528 : 3) กล่าวว่า บุคลากรที่เป็นกลจักรสำคัญสำหรับการดำเนินการนิเทศการศึกษาให้บรรลุความความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้นั้น ก็คือผู้นิเทศกับครูจะต้องมีการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนั้น มาร์ค. สตูปส์ และจิง สตูป (1971 : 3-4) ยังให้ความเห็นว่า การนิเทศเป็นบริการที่จะต้องทำเป็นทีมและอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวีระชาติ นักสอน (2524 : 9) ได้ให้ข้อสรุปไว้ว่า ผู้นิเทศควรมีความจริงจังในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น มีความเป็นกันเอง สามารถทำงานเข้ากับคนได้ทุกชน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ส่วนคุณลักษณะส่วนตนของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครู รองลงมาใน 10 อันดับแรก ที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายคือ การเป็นผู้มีอิทธิพลที่ดี

มีความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณไหวพริบดี มีการควบคุมอารมณ์และมีความตั้งใจมั่น มีวาจาสุภาพ มีท่าทีสุภาพ และมีความอึดแน่นแจ่มใส ซึ่งต่างก็เป็นคุณลักษณะของบุคลิกภาพที่ผู้แทนการศึกษาภายในโรงเรียนทั้งนี้ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเหตุผลที่ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ผลสำเร็จของการนิเทศจะมีได้ก็ด้วยผู้แทนต้องใช้ความสามารถของตนเองทุกด้าน โดยเฉพาะจะต้องมีบุคลิกภาพเป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของผู้รับการนิเทศ (ซารี มณเฑียร 2523 : 55-58) ส่วนคุณลักษณะการเป็นผู้นำที่ดี ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน และปรับตัวเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี ซึ่งอยู่ใน 10 อันดับแรก เมื่อพิจารณาแล้ว ต่างก็เป็นคุณลักษณะที่เป็นส่วนประกอบของคุณลักษณะค่านิยมของสัมพันธ์ ทั้งนี้ อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่า ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์จะเป็นสิ่งสำคัญเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะยอมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ อันจะเป็นผลกระทบไปถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนิเทศ ดังเช่น สาย ภาณุรัตน์ (2509 : 46-47) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ผู้แทนการศึกษาควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่สามารถสร้างความศรัทธาและสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวิล วรรณปะเก (2524 : 124) พบว่า ผู้แทนควรมีทักษะส่วนหนึ่งที่ว่า เป็นคือ ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ทักษะค่านิยมสัมพันธ์

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะค่านิยมวิชาชีพ ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูต้องการให้ผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีคุณลักษณะค่านิยมวิชาชีพทุกคุณลักษณะอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ที่สำคัญในลำดับแรกคือ มีความรู้ความสามารถพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ ผู้แทนการศึกษาภายในโรงเรียนจะต้องเป็นที่พึ่งของครูในด้านการที่คอยช่วยเหลือ แนะนำในการแก้ปัญหา การจัดการเรียนการสอนของครู ผู้แทนจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ ดังที่ ซารี มณเฑียร กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นนั้น ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้แทนการศึกษาเป็นสำคัญ (ซารี มณเฑียร 2521 : 45-50) ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูจึงให้ความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับลอนสเดล ที่ให้ความเห็นไว้ว่า คุณลักษณะสำคัญของผู้แทนจะต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ตรงกับลักษณะงานนิเทศในตำแหน่ง

(Lonsdale 1967 : 204-205)

ส่วนคุณลักษณะที่รองลงมาใน 10 อันดับแรกคือ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความกระตือรือร้น แสวงหาความรู้ วิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรและวัสดุหลักสูตรเป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ งานวิชาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิธีการทำงานที่เป็นระเบียบ มีระบบขั้นตอน สามารถแสดงความคิดเห็นและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้ และมีประวัติการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูต่างก็ให้ความสำคัญว่า เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นรองลงมาตามลำดับ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเหตุผลที่ว่า การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติจะต้องมีเจตคติที่ดีอันเกี่ยวข้องกับงานที่จะทำ (Carter V. Good 1973 : 440) จะต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ดังที่ ชารี มณีศรี ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ผู้นิเทศควรมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร วัสดุหลักสูตร วิธีสอนและมีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตัวเองให้ทันสมัยในด้านวิชาการอยู่เสมอ (ชารี มณีศรี 2521 : 50) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของอาคม จันทสุนทร ได้กล่าวถึงความรู้ความสามารถของผู้นิเทศ ควรจะต้องรู้เรื่องหลักสูตรและการสอนเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตร รู้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและชำนาญในการสอน (อาคม จันทสุนทร 2526 : 1) จะต้องเป็นนักคิดนักประดิษฐ์ มีการทำงานเป็นระบบขั้นตอน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังที่ วิจิตร วรตบางกูร กล่าวไว้ว่า ผู้นิเทศจะต้องมีลักษณะเป็นผู้ใช้ทฤษฎีแห่งเหตุผล และใจกว้างที่จะแสวงหาความจริง (วิจิตร วรตบางกูร 2520 : 68-70) ผู้นิเทศต้องเป็นผู้ที่เป็นแบบฉบับทั้งด้านส่วนตัวและการปฏิบัติงานที่ดีแก่ครู สามารถเป็นตัวอย่างแก่ครูได้ จึงจะเกิดความเชื่อและความเกรงใจในการนิเทศ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูเห็นความสำคัญคุณลักษณะของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ดังกล่าว

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ต้องการให้ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมทุกคุณลักษณะ อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ที่สำคัญในลำดับแรกคือ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยผู้นิเทศที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำ

การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความภาคภูมิใจและความละเอียดรอบคอบ ขอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น ดังเช่น วิจิตร อวาระกุล (2527 : 60-61) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ผู้นิเทศการศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ มีความซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อการทำงาน ไม่เป็นทนเถียงจรรยา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ นักสอน (2524 : 9) ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์จังหวัด พบว่า ศึกษานิเทศก์ควรเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจรักและศรัทธาในหน้าที่

เมื่อพิจารณาคุณลักษณะที่รองลงมาใน 10 อันดับแรกคือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัยในตนเอง รู้จักเคารพสิทธิในเสรีภาพของผู้อื่น รักษาความลับของเพื่อนร่วมงานได้ มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเชื่อมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีความซื่อสัตย์ เป็นผู้ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและครูต่างก็ให้ความสำคัญว่า เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นรองลงมาตามลำดับ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ส่งเสริมสร้างความเชื่อถือและศรัทธาแก่ตัวผู้นิเทศ ดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปองค์ประกอบคุณลักษณะของบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ รู้จักควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ มีความสามัคคี เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความเสียสละ รู้จักประหยัด มีความอดทนและมี ความซื่อสัตย์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง ไม่มีความลำเอียง (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 146-157) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สเปียร์ส (Spears 1955 : 163-165) ที่เสนอแนะว่า คุณลักษณะของผู้นิเทศการศึกษา ควรมีความสนใจต่อบุคคลอื่น มีความซื่อสัตย์ ขอมรับนับถือบุคคลอื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความซื่อสัตย์สุจริต

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เมื่อรวมคุณลักษณะค่านิยม ค่านิยมวิชาชีพ และค่านิยมคุณธรรม และจริยธรรมเข้าด้วยกันแล้ว ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับคุณลักษณะการมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานเป็นลำดับแรก ทั้งนี้ น่าจะด้วยเหตุผลที่ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยตัวบุคคลที่ทำหน้าที่นี้เทศเป็นสิ่งแรก หากปฏิบัติงานด้วยความอดทน พยายามพัฒนาปรับปรุงงานใน

หน้าที่ควยความตั้งใจ ก็จะทำให้การนิเทศมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น คุณลักษณะในเรื่องความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน จึงมีความจำเป็นในลำดับแรกของคุณลักษณะอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาติ นักสอน (2524 : 9) ได้ศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์จังหวัดพบว่า คุณลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ควยใจและศรัทธาในหน้าที่ที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกเช่นกัน และสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดลำดับคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบไว้เป็นลำดับแรกขององค์ประกอบคุณลักษณะของจริยธรรมไว้เช่นกัน (กระทรวงศึกษาธิการ 2524 : 146-157)

2. จากผลการวิจัยเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน พบว่า โดยส่วนรวมมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่น่าสนใจ และถวรนว่ามาอภิปรายคือ เป็นผู้ตามที่ดี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีแนวโน้มเห็นความสำคัญมากกว่าครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารและการนิเทศงาน จึงเห็นความจำเป็นที่ผู้นิเทศควรจะเป็นผู้ตามที่ดีควย เพราะต้องรับฟังปัญหา และความคิดเห็นของครูเพื่อการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ มาร์ค สตูปส์ และกิง สตูป (Marks Stoops and King Stoop 1971 : 3-4) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาควรถูกปรับให้ตรงกับความต้องการของบุคลากรแต่ละบุคคลในโรงเรียน

คุณลักษณะการเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวโน้มเห็นความสำคัญมากกว่าครู ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารมองในฐานะผู้นำ หากผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ และความเชื่อวางใจในหน้าที่การงาน ก็จะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน ผู้นิเทศจึงควรเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้รับการนิเทศ จึงจะทำให้การนิเทศเกิดประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย ดังที่ ชารี มณีสรี (2523 : 55) กล่าวไว้ว่า ผู้นิเทศจะต้องสร้างศรัทธาความเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับผู้รับการนิเทศ โดยตำแหน่งทางการให้ดูมากกว่าความสัมพันธ์ด้านอำนาจ ส่วนครูที่เห็นความสำคัญน้อยกว่าผู้บริหารนั้น อาจเป็นเพราะครูอยู่ในฐานะผู้รับการนิเทศ ซึ่งสภาพปัจจุบันจะทำงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้นิเทศ จึงเห็นความสำคัญของคุณลักษณะการเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน น้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียน

คุณลักษณะการมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวโน้มเห็นความสำคัญในระดับมากอย่างยิ่ง ส่วนครูเห็นความสำคัญในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสั่งการ ควบคุม กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ จึงเห็นความจำเป็นที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติงานด้วยใจรัก จึงจะทำให้การปฏิบัติงานมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลอนส์เดล (Lonsdale 1967 : 204-205) พบว่า คุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้นำคือ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความอดทนต่อการแก้ปัญหาด้วยใจจริง ส่วนครูเห็นความสำคัญน้อยกว่าผู้บริหารนั้น อาจจะเป็นเพราะครูเห็นว่าการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาเป็นผู้พิจารณาสั่งการ จึงเห็นความสำคัญของคุณลักษณะท่านนั้นน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียน

คุณลักษณะการเป็นผู้ติดตามผลการวิจัย ทดลอง ค้นคว้าเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญในระดับมาก ส่วนครูมีแนวโน้มเห็นความสำคัญค่อนข้างอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ข้อมูลและกระบวนการทางวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนางาน จึงเห็นความสำคัญมากกว่าครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตร อนุวัชพันธุ์ (2520 : 42-43) พบว่า คุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้นำคือ การเป็นนักวิจัยซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ สุจินต์ คันเจริญ (2524 : 9) พบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่จำเป็นคือ มีความสามารถในการวิจัย ส่วนครูเห็นความสำคัญมีแนวโน้มค่อนข้างอยู่ในระดับปานกลางนั้น อาจจะเป็นเพราะครูเคยชินต่อประสบการณ์เดิมในการแก้ไขปัญหา จึงเห็นความสำคัญในการใช้การวิจัย ทดลอง ค้นคว้า ในการแก้ปัญหาน้อย

คุณลักษณะการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวโน้มเห็นความสำคัญมากกว่าครู ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะกลุ่มผู้บริหารเป็นกลุ่มที่มีอายุมากกว่าครู ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าเป็นผู้มีประสบการณ์กว้างขวาง จึงมองเห็นความจำเป็นที่ผู้นำการศึกษาภายในโรงเรียนจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ส่วนครูอาจารย์จะมองคุณลักษณะการเป็นตัวอย่างที่ดีเพียงด้านเดียวคือ ด้านวิชาการที่จะมีเหนือผู้อื่น จึงเห็นความสำคัญของคุณลักษณะนั้นน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ สุจินต์ พันเจริญ (2524 : 72-74) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ ในทัศนะของครูประจำการจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าครูเห็นความสำคัญของคุณลักษณะการ เป็นตัวอย่างที่ดีของศึกษานิเทศก์อยู่ในลำดับหลัง

3. จากผลการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสอบถามปลายเปิด พบว่าผู้บริหารและครู ต้องการให้ผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีคุณลักษณะเกี่ยวกับ เป็นผู้มีการติดตามงาน อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความถี่มากที่สุด จำนวน 12 คน เป็นผู้บริหาร 6 คน และครู 6 คน ทั้งนี้อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่า ในสภาพที่เป็นจริงครูได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ ซึ่งไม่สามารถนิเทศได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เนื่องจากจำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อย ระยะทาง ห่างไกลและงบประมาณค่อนข้างจำกัด เมื่อครูมีปัญหาในการสอนก็ไม่สามารถได้รับการช่วยเหลือใดทันที ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูเกิดความไม่มั่นใจ จึงเห็นความสำคัญที่ผู้นิเทศจะ ได้มีการติดตามนิเทศงานอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น เบน เอ็ม แฮร์ริส (Ben M. Harris 1985: 201-212) ได้กล่าวไว้ในกระบวนการนิเทศการศึกษาว่า จะต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ทั้ง ผู้บริหารและครูยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน จะต้องเป็นผู้ มีความคงเส้นคงวา ซึ่งหมายถึงมีการนิเทศงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นั้นเอง

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

1. การคัดเลือกผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ควรมีการ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกโดยอาศัยผลการวิจัยเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือก ดังนี้ คือ เป็นผู้มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความรู้ ความสามารถพิเศษในสาขาวิชาที่จะนิเทศ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีธรรมาจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้วิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณไหวพริบดี มีวินัยในตนเอง และรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ซึ่งเป็น คุณลักษณะของผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่พึงประสงค์ของผู้บริหารและครู โดยทั่วไป ซึ่งไม่แบ่งตามคุณลักษณะค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง

2. การคัดเลือกผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน อาจจะแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกโดยใช้ผลการวิจัยเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตามคุณลักษณะในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะด้านส่วนตน ได้แก่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มี อธิษาศรัยดี มีความเฉลียวฉลาดมีปฏิภาณไหวพริบดี ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน มีการควบคุมอารมณ์และมีความตั้งใจมั่น มีวาจาสุภาพ เป็นผู้นำที่ดี ปรับตัวเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี มี ทักษะที่สุภาพ และมีความยิ้มแย้มแจ่มใส

คุณลักษณะด้านวิชาชีพ ได้แก่ มีความรู้ความสามารถพิเศษในสาขาวิชา ที่จะนิเทศ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้วิชาการใหม่ ๆ อยู่ เสมอ มีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรและวัสดุหลักสูตรเป็นอย่างดี มีความรู้ความ สามารถในการนิเทศงานวิชาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิธีการทำงานที่เป็นระเบียบ ระบบและมีขั้นตอน สามารถแสดงความคิดเห็นได้ชัดเจนและรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้ มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ และมีประวัติการ ปฏิบัติงานที่ดี

คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ การงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยในตนเอง รู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น รักษา ความลับของเพื่อนร่วมงานได้ มีความสามัคคีในหมู่คณะ มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีความซื่อสัตย์ เป็นผู้ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

ช. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้นิเทศกับ ประสิทธิภาพของการนิเทศ